

PESTEN OP SCHOOL

Marjolijn Vermande, Matty van der Meulen en Albert Reijntjes, 2015
 Boom Lemma uitgevers, Amsterdam
 ISBN: 978 90 8953 63 0
 235 bladzijden
 Prijs: € 30,50

Dat pesten op school de laatste jaren een thema is dat veel aandacht krijgt, weten wij allemaal. De tweede herziene druk van het overzichtsboek *Pesten op school* onder redactie van Marjolijn Vermande, Matty van der Meulen en Albert Reijntjes komt dan ook als geroepen. Het boek bestaat uit twee delen: in het eerste deel worden definities, feiten, theorieën en achtergronden besproken en in het tweede deel komen de interventieprogramma's aan bod.

Na lezing van deel 1 realiseerde ik mij weer eens hoe complex de onderzoeksgebieden zijn die op 'ons mensen' betrekking hebben. Zo is de vaststelling hoe vaak pesten daadwerkelijk voorkomt, al knap lastig. Dat heeft bijvoorbeeld te maken met wat precies onder pesten moet worden verstaan. Gevolg is dat de gevonden percentages uiteen kunnen lopen van 13 à 14% tot bijna 30%. Ook maakt het uit welke meetmethode gebruikt wordt, en wie vragen krijgt voorgelegd. Wanneer kinderen bijvoorbeeld over medeleerlingen moeten oordelen of die daders zijn, zijn de percentages veel hoger dan wanneer zij over zichzelf moeten aangeven of zij dader zijn. Opvallend is ook dat de auteurs concluderen dat de prevalentie in Nederland de laatste jaren iets lijkt te zijn gedaald. Dit staat haaks op de huidige beleving dat er steeds meer wordt gepest.

Ook van belang is om te vast te stellen dat pesten een groepsproces is waarin daders, slachtoffers, aanmoedigers, meelopers en verdedigers ieder hun rol spelen. Daarbij komt nog dat een dader niet alleen maar dader hoeft te zijn, maar ook slachtoffer of verdediger kan zijn – en die laatste rol met name wanneer een eigen vriendje gepest wordt. Complex is ook de status van pesters: zij zijn vaak niet geliefd, maar wel populair. Dat wil zeggen: medeleerlingen vinden hen meestal niet leuk, aardig of

hulpvaardig, maar wel vaak 'cool' – ze willen graag bij hen horen. En geheel in tegenstelling tot wat ik verwacht had, las ik dat het schoolklimaat nauwelijks bepalend is voor de mate van pesten in een school.

Boeiend is ook om te lezen hoeveel mogelijke verklaringsmodellen er zijn voor het ontstaan van pestgedrag: is het een hechtingsprobleem, gaat er iets mis in de sociale informatieverwerking, is er iets aan de hand met de *theory-of-mind* of ligt het meer aan een tekort in de morele ontwikkeling? Door deze en nog andere verklaringsmodellen wordt het er niet eenvoudiger op om goede, op de verklaringsmodellen afgestemde interventies te ontwikkelen.

Met die interventies – zo blijkt uit deel 2 van het boek – is nog veel te winnen als het op de effectiviteit aankomt. De auteurs zijn 'voorzichtig optimistisch' over programma's als *KiVa*, *Prima*, *Kanjertraining* en *de Vreedzame school*, maar constateren tegelijkertijd dat 'de mate van reductie in zowel pesten als victimisatie overwegend vrij gering is'. Bij de interventies op klasniveau komen met name *PAD* en *Taakspel* aan de orde; deze twee programma's worden positief beoordeeld op de site *Effectieve jeugdinterventies* van het Nederlands Jeugdinstituut. Beide programma's hebben een goede theoretische basis, zijn goed omschreven en bieden aantrekkelijk materiaal. Of ze in staat zijn om de hoeveelheid pestgedrag

daadwerkelijk te doen afnemen, is echter nog niet onderzocht. De conclusie over programma's die zijn gericht op individuele kinderen of hun ouders, is voorlopig ook niet heel bemoedigend: of programma's als *Alles kiddzzz*, *Ik kies voor zelfcontrole* en *Minder boos en opstandig* pestgedrag reduceren, is (nog) niet onderzocht. Er is dus werk aan de winkel, zeker ook gezien de recente uitspraken van de Kinderombudsman en de staatssecretaris van Onderwijs over het verplicht inzetten van pestprogramma's.

Jan Bijstra, redacteur van Kind en Adolescent Praktijk, ontwikkelingspsycholoog bij RENN4 Groningen

